

**Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni hinnang
Tallinna ja Tartu kohaliku omavalitsuse juhtide poolt avaliku vahendi võimaliku
korruptiivse kasutamise kohta**

23. jaanuar 2014

1. aprillil 2013. aastal jõustunud uue korruptsioonivastase seaduse (RT I, 29.06.2012,1) § 5 lg 2 sätestab avaliku vahendi korruptiivse kasutamise mõiste.¹ Sama seaduse §-ga 9 laiendati Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni (edaspidi erikomisjon) pädevust, mille kohaselt erikomisjon arutab omal algatusel § 13 lõikes 1 nimetatud ametiisikute võimalikke korruptsioonijuhtumeid ja annab nende kohta hinnanguid.

Enne 2013. aasta kohaliku omavalitsuse volikogu valimisi ilmusid Tallinna ja Tartu avalikku linnaruumi välireklaamid videoklippide ja reklaamplakatitena ning raadios ja televisioonis kõlasid reklaamid, mis informeerisid elanikke mitmesugustest avalikest üritustest.² Tulenevalt korruptsioonivastase seaduse (edaspidi KVS) § 9 lõikest 1 algatas erikomisjon 9. septembri 2013. aasta istungil arutelu, hindamaks, kas mõned kohaliku omavalitsuse juhid on avalikku raha korruptiivselt kasutanud. Et reklaamidega seotud tegevusele objektiivne hinnang anda, otsustas komisjon saata asjakohased järelepärimised Tartu ja Tallinna linnavalitsusele, ka paluti oma seisukoht edastada õigusala- ja reklaamiekspertidel. Riigikontrolöri arvamust kuulas erikomisjon oma 2. detsembri istungil. Erikomisjon ja riigikontrolör tõdesid, et Riigikontrolõlil pole praegu auditite läbiviimisel pädevust kontrollida kohalike omavalitsuste eelarveraha kasutamise mõistlikkust ja otstarbekust, auditeerida saab üksnes otsuste vastuvõtmise ja tehingute tegemise seaduspärasust. Erikomisjon leiab, et kohaliku omavalitsuse puhul on tegemist siiski avaliku ressursi – maksumaksja raha – kasutamisega, mistõttu on igati põhjendatud ja vajalik Riigikontrolõli pädevust laiendada, kontrollimaks maksumaksja raha sihipärasest kasutamist.

Kohalike omavalitsuste vastustest selgus, et kõik nimetatud reklaamid ja üritused, mida neis kajastati, olid finantseeritud täielikult või osaliselt avalikest vahenditest. Reklaamiekspertid tõdesid erikomisjonile edastatud arvamustes, et lisaks reklaamitavale ettevõtmisele jäi valimiseelsel perioodil reklaami tajumisel domineerima ka reklaamide poliitiline alatoon, millega rõhutati ühe või teise poliitiku isikut ning tekitati neile teiste valimistel kandideerinud isikutega võrreldes põhjendamatu ja ebavõrdne eelis.

Hinnangu kujundamise menetluse käigus nentis erikomisjon, et 1. aprillil 2013 jõustunud avaliku teenistuse seadus ei kohaldu kohaliku omavalitsuse volikogu liikmetele, valla- ja

¹ „Avaliku vahendi korruptiivne kasutamine on ametiisiku poolt ametikohustust rikkudes avaliku ülesande täitmiseks mõeldud materiaalse või muu ressursi kasutamine ametiisiku enda või kolmanda isiku huvides, kui see toob kaasa avaliku huvi seisukohast ebavõrdse või põhjendamatu eelise ametiisikule või kolmandale isikule.“

² Teema leidis laialdast kajastamist ajakirjanduses: <http://www.tartupostimees.ee/1312144/meer-eitab-reklaamiga-kohukese-tegemist>; <http://www.epl.ee/news/eesti/pohja-tallinn-maksab-kinni-linnaosavanemate-hiigelsuured-plakatid.d?id=66544188>; <http://uudised.err.ee/index.php?06287175>; <http://www.epl.ee/news/eesti/tallinn-liigub-reklaam-klipp-osutus-kaks-korda-kallimaks.d?id=66930306>; <http://valimised.err.ee/?c=1&id=287175>

linnavalitsuse liikmetele ning osavalla- või linnaosavanematele, kuna tegemist on isikutega, kes täidavad poliitilise iseloomuga ülesandeid. Valla- ja linnavalitsuse liikmete, sh linnapeade ja vallavanemate vastutusala ei ole määratletud ka kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses, mistõttu avaliku teenistuse seaduses sätestatud üldised käitumiskohustused kohaliku omavalitsuse üksuse juhtidele ei kohaldu. Erikomisjon jõudis järeldusele, et õigusselguse printsiibist lähtuvalt tuleks asjassepuutuvatesse seadustesse lisada omavalitsusjuhtide üldised käitumiskohustused. Ilma vastava regulatsioonita jääb vaieldavaks, kas loetletud isikud on ametikohustusi rikkunud või mitte.

Lähtudes KVS § 9 lõikest 1 ja võttes aluseks hinnangu kujundamiseks kogutud asjaomaste kohalike omavalitsuste vastuskirjades esitatud andmed ning õigusala esindajate ja reklaamiekspertide seisukohad, otsustas Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon Tallinna ja Tartu kohaliku omavalitsuse juhtide reklaamikampaaniates osalemise kohta anda järgmise hinnangu:

1. Erikomisjon taunib Tallinna ja Tartu kohaliku omavalitsuse juhtide ebaetilist käitumist kohaliku omavalitsuse volikogu valimise eelsel ajal, mis seisnes mitmeti tajutavates reklaamikampaaniates osalemises ja nendeks avaliku raha kasutamises. Reklaamis osalenud poliitikud võisid saada ebavõrdse ja põhjendamatu eelise teiste valimistel osalenud isikute ees ning need avaliku raha eest tehtud mitmeti tajutavad reklaamid võisid riivata ühiskonnaliikmete õiglustunnet. Poliitik peab lähtuma hea poliitilise käitumise tavast ja ei tohi endale lubada vähimatki korruptsiooni ega anda ka põhjust sellisteks kahtlusteks.
2. Erikomisjon teeb Riigikogu põhiseaduskomisjonile ettepaneku kaaluda õigusselguse huvides Riigikontrolli pädevuse laiendamist ja asjassepuutuvate seaduste täiendamist kohaliku omavalitsuse üksuste juhtide üldiste käitumiskohustustega. Vastav selge regulatsioon annaks võimaluse õiguslikult kõrvutada, kuidas nad on kohustatud avalikku raha kasutama ja kuidas nad seda tegelikult kasutavad ning üldse avaliku võimuga seotud ametikohustusi täidavad.
3. Erikomisjon juhib tähelepanu, et politsei väärteo kohtuvälise menetlejana ei tohiks siduda oma tegevust korruptsiooniohtlike olukordade tuvastamisel erikomisjoni tehtava töö ja antud hinnangutega. Tulenevalt põhiseaduslikust võimude lahususe printsiibist on seadusandlik ja täitevvõim oma tegevuses lahutatud ja tasakaalustatud. Erikomisjoni hinnangud ei saa oma olemuselt väärteo menetleja võimalike õiguslike otsuste suhtes ülimuslikud olla. Samas on erikomisjon avatud koostööks menetlejatega, hinnangu kujundamise aluseks olevad materjalid on avalikud ja vajaduse korral õiguskaitseorganitele menetluseks kättesaadavad.

Kinnitatud erikomisjoni 2014. aasta 23. jaanuari istungil.